

— Øll upplýsing er gagnlig

sigur Tróndur Djurhuus, sum fyri jól hevði triggjar sendingar í útvarpinum um melanesisku tjóðirnar. Fyri góðum ári síðan vitjaði hann m.a. tað litla oyggjalandið Vanuatu, har hann møtti blíðskapi sum onga aðrastaðni

Tróndur er ógvuliga hugtíkin av hesum londum, sum higga í Kyrrahavinum í ein landnýrðing av Australíu. Alt er so nógv øðrvísi, veðurlag, umstøður o.s.v. Men tað var ikki fyri at gera sammetingar, at Tróndur gjørdi hesa longu ferð.

Tróndur lesur altjóða menningarfrøði í Danmark. Tey skriva uppgávur um ymisk lond, og tá hann ein dag sá eina grein í einum donskum blaði um tað litla melanesiska oyggjalandið Vanuatu, fekk hann hugskotið at skriva uppgávu um hetta landið, ið fekk sjálvstýri í 1980.

So fór hann at leita fram upplýsingar, at fyrireika seg til ferðina. Men torført var at fáa nakað at vita, tí fá hava givið hesum smáu tjóðum gætur, og tí er litlið skrivað um tær.

Heystið 1983 fóru Tróndur so úr Danmark saman við Øssuri Winthreig, sum hann ferðaðist við í Fjareystri, har teir vóru í hálvan annan mánað. Tá noyddist Øssur heimaftur. Men Tróndur

helt ferðina fram, sum ætlað. Úr Jakarta í Indoneisia flegg hann til Noumea í Ný-Caledonia, ein av teimum melanesisku tjóðunum, ið framvegis er franskt hjáland. Har er ófriðurin, sum vit hoyra um í tíðindunum. Í tí landinum var Tróndur í nakrar dagar, áðrenn hann flegg víðari til Vanuatu, ið sum nevnt hevur fingið sjálvstýri.

— Eingin ivi er um, at fólkini hava tað betri í tí landinum, sum er frælst. Tí domis er eingin illstøða longur millum melanesarar og tey hvítu, sigur Tróndur.

Í Vanuatu var hann ein heilan mánað og kennir sjálvsagt tað melanesiska landið best. Ný-Caledoni vitjaði hann í nakrar dagar. Vestur-Papua og Eystur-Timor fekk hann ikki høvi til at vitja. Men hann hitti fleiri fólk úr teimum londunum í útleidd og kann út frá teirra frágreiðingum gera sær sína niðurstøðu.

— Bæði í Eystur-Timor og í Vestur-Papua er tað forboðið at virka mentan-

arliga, og tað er eisini forboðið at virka fyri frælsi hjá landinum. Tað er yvirhøvur forboðið at tosa um sjálvstýri. Tey kunnu ikki so frægt sum nevna landið vit teirra egna heiti. Indoneiska navnið er tað einasta, ið verður tolt. Og tað eru tað nógv fólk, bæði politikarar og onnur, ið ikki kunnu liva av, sigur Tróndur. Hann veit at siga, at bara síðan 1975 er triðingurin av fólkinum í Eystur-Timor dripin, og tað sama er hent 150.000 í Vestur-Papua. Tí hava fólk í hópatali leitað sær friðskjól í øðrum londum.

— Tað gevur nakað at hugsa um, at eg hitti hesi fólkini, sum hava upplivað alt hetta. Tað er ikki tað sama sum at hoyra tíðindi í útvarpinum. Og tá eg so fyrst hevði sett meg inn í evnið, og tað vildi so til at eg fekk høvi til at arbeiða í útvarpinum, helt eg tað vera rætt at bera tað víðari, sum eg hevði sæð, sigur Tróndur.

Einsrættaður tíðindaflutningur

— Tað er ikki bara í Føroyum, at vit fáa so litlið at vita um, hvat fer fram. Tað er teimum stóru tíðindastovnunum fyri at takka. Nøkur øki í heiminum verða meira umrødd enn onnur. Tann borgarliga pressan sigur mest um londini eystanfyri tað sonevnda jarntjaldið. Og so skulu tað helst vera nógv dráp, men tey hava eisini verið í hasum londunum.

Nú knappliga hoyrist nógv úr Ný-Caledonia. Tíðindini kunnu geva ta fatan, at melanesarar eru nøkur bølmen, sum bara drepa. Har kann eg viðmerkja, at Frakland (Ný-Caledonia er franskt hjáland) er komið við einum uppskoti til nýggja stýrisskipan fyri landið, men ta loysnina kunnu tey innföddu ikki góðtaka, tí henda loysn ger tey til minniluta í teirra egna landi. Frakland ætlar ikki at gera landið til eitt sjálvstøðugt melanesiskt land men eitt europeiskt land við melanesarum búgvandi í reservatum, sum ikki kunnu taka lut í tí politiska lívinum. Tí eru tey imóti teimum fronsku sokallaðu sjálvstýrisætlanunum.

— Tað er ikki júst soleiðis vit fáa tíðindini søgd. Men tað er nú heldur einki nytt, at tíðindini ikki heilt samsvara við veruleikan. Tað vita tey, ið hava verið úti og sæð, hvussu víðurskiptini eru, sigur Tróndur.

Eigið tilfar

Av tí at Tróndur fann so litlið skrivligt tilfar, var einki at gera hjá honum uttansjálvur at savna so nógv upplýsingar sum gjørligt á ferðini.

— Eg gjørdi einar 20 samrøður á Vanuatu við øll, sum eg kom í samband

Umframt tær triggjar sendingarnar um melanesisku tjóðirnar hevur Tróndur Djurhuus gjørt aðrar útvarps-sendingar um ferð sína. Á júlum hevði hann eina sending um júlíni 1983, sum hann helt í Australíu

við, politikarar, stjórar, starvsfólk og nógv onnur. Eg var har í ein heilan mánað og arbeiðið alla tíðina, sigur Tróndur. Harafturat skrivaði hann niður og fekk eintøk av øllum, ið hann kundi koma til, t.d. ársfrágreiðingar, figgjarlógir og hagtøl.

Góða móttøku

Í Vanuatu hevði Tróndur ongar málsligar trupuleikar, tí har skiltu fólkini enskt. Í Ný-Caledonia var eitt sindur verri, av tí at franskt verður tosað, men Tróndur fekk kortini tolt, sum umsetti til enskt. — Í Ný-Caledonia vóru melanesarar ógvuliga varnir í fyrstuni. Tað skilti eg væl, tí har er munurin stórus millum tey og tey hvítu. Men tá tey frættu, hvat endamálið var við ferðini, vóru tey blíð og fyríkomandi.

— Á Vanuatu fekk eg avbera góða móttøku. Annars hevði ikki borið mær til at komið í samband við so nógv fólk. Nógastaðni kom eg við heilt stuttum skotbrái, men tað gjørdi tað sama.

— Eg fekk nógv góðar vinir — til domis við bara at fara inn á eina matstovu ella við at fara í dans. Kvældini royndi eg at brúka til at fara út millum fólk. Fleiri av hesum vinunum havi eg skrivað saman við síðan. Aldrin havi eg upplivað so blíð fólk.

— Hvussu eru hesi londini fyri?

— Tað veldst um, hvørjum víðurskiptum vit hyggja at. Hyggja vit at teimum tølum og víðurskiptum, sum alheims

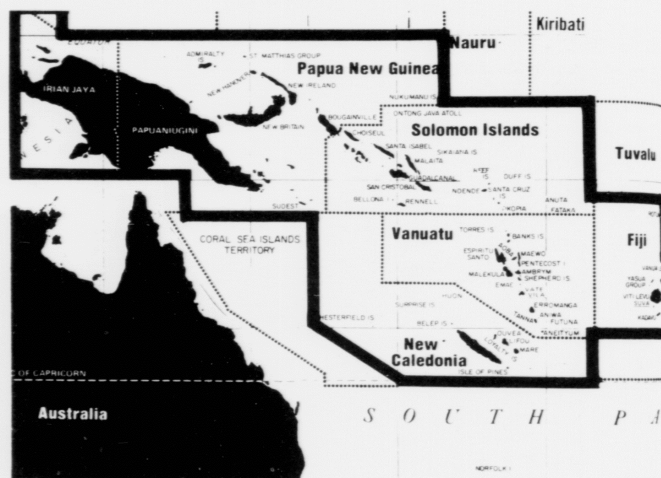
figgjarstovnar og tíðindastovurnar vanliga hyggja at, so eru tey illa fyri. Tað vil siga, at bruttotjóðarinntøkan er lutvist lág, sjálvt um hon ikki er millum tær lægstu í heiminum.

Ný-Caledonia hevur eitt víðismikið mineral, sum eitur nikkel. Men teirra búskapur er heilt avskeplaður, tí alt byggir á nikkel-framleiðsluna. Fyrr livdu øll hási londini fyri ein stóran part av jørðini. Nú er øll framleiðslan lögð niður, soleiðis at tey innflyta ein stóran part av matvørunum.

Í Vanuatu er øðrvísi. Tað landið hevur ongantið verið so mineralríkt. Men veðurlagið er gott, og jørðin er fruktagóð. Har livir framvegis ein stórus partur av fólkinum av at framleiða til egið brúk. Tað vil siga, at eingin nakrantíð kann hungra. So sjálvstøðugt eru tey, ið fara, at landið er fátækt, so er tað upp á nógv matar ríkt, við tað at búskapurin er varðveittur.

Tað kemur m.a. av, at har hava tvey hjálandaveldi verið, Frakland og Bretland, sum hava havt ógvuliga ymisk áhugamála. Tey hava forðað hvørjum øðrum at leggja landið undir seg. Høvdu tey sloppið tað, hevði landbúnaðurin óivað verið lagdur um til bara at framleiða eina vøru, sum tað hevur verið gjørt í nógvum vesturafrikanskum hjálandum. Tað kann siggja gott út í búskapartølunum, men tað hevur við sær, at fólkini ikki kann breyðføða sær.

Heilsuviðurskiptini eru lutvist góð, sjálvt um maturin kundi verið proteinríkari.

Melanesisku londini eru tey í tí svarta kassanum